

ПОСІБНИК ДЛЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ВИБОРЧИХ КОМІСІЙ

ЩОДО ЗДІЙСНЕННЯ КОНТРОЛЮ ЗА ВИБОРЧИМИ
ФОНДАМИ НА МІСЦЕВИХ ВИБОРАХ 2020 РОКУ

ПОСІБНИК ДЛЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ВИБОРЧИХ КОМІСІЙ

ЩОДО ЗДІЙСНЕННЯ КОНТРОЛЮ ЗА ВИБОРЧИМИ ФОНДАМИ НА МІСЦЕВИХ ВИБОРАХ 2020 РОКУ

Цю публікацію було підготовлено за фінансової підтримки Агентства США з міжнародного розвитку (USAID), Міністерства міжнародних справ Канади та британської допомоги (UK aid) від уряду Великої Британії. Будь-які думки, викладені у цій брошурі, належать авторам і не обов'язково відображають погляди USAID, урядів США, Канади або Великої Британії.

Міжнародна фундація виборчих систем (IFES) в Україні

Неприбуткова міжнародна організація, що підтримує право громадян на вільні та чесні вибори. Робота IFES в Україні спрямована на сприяння обговоренню реформи виборчого законодавства, посилення спроможності громадянського суспільства здійснювати аналіз та просувати розв'язання ключових проблем доброчесності виборів, забезпечення впровадження критично важливої реформи політичного фінансування, а також зміцнення спроможності членів виборчих комісій шляхом надання технічної допомоги ЦВК.

IFES зосереджує свою діяльність на процесі реформ і їх змісті, сприяючи інклюзивному діалогу між зацікавленими сторонами та надаючи технічну допомогу в напрацюванні законодавства, що відповідає європейським стандартам. Одним із основних завдань в рамках сприяння реформі виборчого законодавства є підтримка зусиль ЦВК з посилення прозорості та впровадження контролю за політичними фінансами, протидія політичній корупції та зловживанню державними ресурсами, а також забезпечення кібербезпеки виборчого процесу.

Веб-сайт: <http://ifesukraine.org/>

Сторінка у Facebook: <https://www.facebook.com/ifesukraine/>

Електронна пошта: info@ifesukraine.org

Сторінка у Twitter: <https://twitter.com/ifesukraine>

ЗМІСТ

ВСТУП	6
ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ	7
РОЗДІЛ 1. ПРАВИЛА ФІНАНСУВАННЯ ПЕРЕДВИБОРНОЇ АГІТАЦІЇ НА МІСЦЕВИХ ВИБОРАХ	8
1.1. Передвиборна агітація (поняття, форми, засоби)	
1.2. Формування та наповнення виборчого фонду	
1.3. Використання і повернення/перерахування коштів виборчого фонду	
1.4. Звітування про надходження та використання коштів виборчого фонду	
1.5. Відповідальність за порушення правил фінансування передвиборної агітації	
РОЗДІЛ 2. ПОВНОВАЖЕННЯ ТВК У СФЕРІ КОНТРОЛЮ ЗА ВИБОРЧИМИ ФОНДАМИ НА МІСЦЕВИХ ВИБОРАХ.....	22
2.1. Критерії здійснення контролю за функціонуванням виборчих фондів	
2.2. Алгоритм дій ТВК під час проведення аналізу фінансових звітів	

ВСТУП

У грудні 2019 року Верховна Рада України ухвалила довгоочікуваний Виборчий кодекс України, що кодифікував правила проведення загальнодержавних і місцевих виборів. Чергові місцеві вибори 25 жовтня 2020 року стануть першими виборами, що відбудуться згідно з новими законодавчими правилами.

Одним із ключових питань, що визначає перебіг виборчої кампанії та її відповідність демократичним стандартам, є фінансування передвиборної агітації суб'єктами виборчого процесу. На місцевих виборах правила фінансування передвиборної агітації дещо відрізняються від аналогічних норм, що діють для загальнодержавних виборів. Зокрема повноваження державного контролю за виборчими фондами організацій партій і кандидатів на місцевих виборах покладено на територіальні виборчі комісії.

Зважаючи на величезну кількість суб'єктів виборчого процесу на прийдешніх місцевих виборах, мінливість виборчого законодавства й обмежені ресурси територіальних виборчих комісій, питання здійснення контролю за виборчими фондами на місцевих виборах потребує особливої уваги.

З цією метою Міжнародна фундація виборчих систем (IFES) в Україні підготувала посібник для територіальних виборчих комісій щодо здійснення контролю за виборчими фондами на місцевих виборах 2020 року. По-перше, в ньому узагальнено ключові правила фінансування передвиборної агітації та фінансового звітування організаціями партій і кандидатів, а також відповідальності за порушення цих правил. По-друге, в ньому наведено практичні поради щодо того, як територіальним виборчим комісіям варто реалізовувати свої функції контролю за виборчими фондами й аналізувати фінансові звіти організацій партій і кандидатів.

Цей збірник насамперед стане у пригоді представникам територіальних виборчих комісій, відповідальним за здійснення контролю за виборчими фондами на місцевих виборах 2020 року. Однак він також може бути корисним іншим членам територіальних виборчих комісій, політичним партіям та їхнім місцевим організаціям, кандидатам на виборах, розпорядникам рахунків виборчих фондів, працівникам виборчих штабів, уповноваженим і довіреним особам місцевих організацій партій і кандидатів, а також усім, кому цікавий перебіг виборчого процесу й реформи політичного фінансування в Україні.

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ

ЦВК	Центральна виборча комісія
ТВК	територіальна виборча комісія
НАЗК	Національне агентство з питань запобігання корупції
НПУ	Національна поліція України
ВКУ	Виборчий кодекс України
КУпАП	Кодекс України про адміністративні правопорушення
ККУ	Кримінальний кодекс України
МЗП	мінімальна заробітна плата
НМДГ	неоподатковуваний мінімум доходів громадян
ЗМІ	засоби масової інформації
НБУ	Національний банк України

РОЗДІЛ 1. ПРАВИЛА ФІНАНСУВАННЯ ПЕРЕДВИБОРНОЇ АГІТАЦІЇ НА МІСЦЕВИХ ВИБОРАХ

1.1. Передвиборна агітація (поняття, форми, засоби)

Положення про передвиборну агітацію на всіх типах виборах викладено у Розділі VIII Книги першої ВКУ. У ньому, зокрема, викладено положення про:

- форми й засоби передвиборної агітації;
- строки проведення передвиборної агітації;
- матеріали передвиборної агітації;
- загальний порядок використання ЗМІ;
- порядок використання електронних (аудіовізуальних) ЗМІ;
- порядок використання друкованих ЗМІ;
- обмеження щодо ведення передвиборної агітації.

Форми й засоби передвиборної агітації

Передвиборна агітація – це здійснення будь-якої діяльності з метою спонукання виборців голосувати або не голосувати за певного кандидата, партію (організацію партії) - суб'єктів виборчого процесу (ч. 1 ст. 51 ВКУ). Передвиборна агітація може здійснюватися у будь-якій формі та будь-якими засобами, що не суперечать Конституції України та законам України.

Формами передвиборної агітації на місцевих виборах є:

- проведення зборів громадян, інших зустрічей з виборцями;¹
- проведення мітингів, походів, демонстрацій;
- проведення публічних дебатів, дискусій, «круглих столів», прес-конференцій щодо положень передвиборних програм та політичної діяльності кандидатів, організацій партій - суб'єктів виборчого процесу;²
- оприлюднення в друкованих та аудіовізуальних (електронних) ЗМІ політичної реклами, виступів, інтерв'ю, нарисів, відеофільмів, аудіо- та відеокліпів, інших публікацій та повідомлень;³
- розповсюдження виборчих листівок, плакатів та інших друкованих агітаційних матеріалів чи друкованих видань, в яких розміщено матеріали передвиборної агітації;⁴

¹ У разі оренди будинків і приміщень усіх форм власності – на договірній основі за рахунок коштів власного виборчого фонду.

² У разі оренди будинків і приміщень усіх форм власності – на договірній основі за рахунок коштів власного виборчого фонду та за умови попередньої оплати з власного виборчого фонду.

³ Тільки за умов укладення угоди та надходження коштів на рахунок редакції друкованого ЗМІ (телерадіоорганізації).

⁴ Друковані матеріали передвиборної агітації повинні містити відомості про підприємство, яке здійснило друк, тираж, інформацію про осіб, відповідальних за випуск, та замовника таких матеріалів.

- розміщення друкованих агітаційних матеріалів чи політичної реклами на носіях зовнішньої реклами;⁵
- проведення концертів, вистав, спортивних змагань, демонстрації фільмів та телепередач, проведення інших публічних заходів за підтримки кандидата, організації партії - суб'єкта виборчого процесу, а також оприлюднення інформації про таку підтримку;⁶
- публічні заклики голосувати за або не голосувати за кандидата, організацію партії – суб'єкта виборчого процесу або публічні оцінки їхньої діяльності;
- встановлення агітаційних наметів;
- інші форми, що не суперечать Конституції України та законам України.

Також вважається передвиборною агітацією:

- реклама друкованих видань (газет, журналів, книг), інших товарів та послуг з використанням прізвищ чи зображень (портретів) кандидатів, назв чи символіки політичних партій (організацій партій) - суб'єктів виборчого процесу;
- використання символіки (гімну, прапора, розпізнавального знака, девізу) або логотипів партії (організації партії) - суб'єкта виборчого процесу;
- використання передвиборних слоганів, гасел кандидатів, партій (організацій партій) - суб'єктів відповідного виборчого процесу;
- повідомлення про проведення видовищних чи інших публічних заходів на підтримку партії (організації партії), кандидата або про підтримку зазначених заходів кандидатами, партіями (організаціями партій) - суб'єктами виборчого процесу, а також привернення уваги до участі у таких заходах партій чи певних осіб як кандидатів.

Не є передвиборною агітацією:

- офіційні повідомлення в період виборчого процесу (без коментарів, які можуть мати агітаційний характер, а також відео-, аудіозаписів, кінозйомок, фотоілюстрацій) про дії кандидатів, пов'язані з виконанням ними посадових (службових) повноважень;
- офіційні повідомлення в період виборчого процесу про дії кандидатів, які є посадовими особами органів державної влади чи органів місцевого самоврядування, пов'язані з виконанням ними посадових (службових) повноважень, підготовлені у порядку, передбаченому Законом України «Про порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні засобами масової інформації» (якщо вони не містять коментарів агітаційного характеру, відео-, аудіозаписів, кінозйомок, фотоілюстрацій про дії зазначених осіб як кандидатів, а також згадок про участь у виборах відповідних осіб чи про наміри щодо їхньої діяльності у разі обрання).

⁵ Друковані матеріали передвиборної агітації повинні містити відомості про підприємство, яке здійснило друк, тираж, інформацію про осіб, відповідальних за випуск, та замовника таких матеріалів. Тільки за рахунок коштів виборчого фонду.

⁶ За умови повного фінансування таких заходів із коштів виборчого фонду відповідного суб'єкта виборчого процесу (ч. 4 ст. 51 ВКУ).

Строки проведення передвиборної агітації

Кандидат чи організація партії на місцевих виборах можуть почати свою передвиборну агітацію наступного дня після дня, коли його/її зареєструвала ТВК. Вони повинні припинити передвиборну агітацію опівночі останньої п'ятниці перед днем голосування. У разі призначення повторного голосування агітація розпочинається з дня, наступного після дня призначення повторного голосування, і закінчується опівночі останньої п'ятниці перед днем повторного голосування. Проводити передвиборну агітацію поза цими строками заборонено.

Календар виборчого процесу на місцевих виборах 2020 року

Призначення місцевих виборів	Початок виборчого процесу	Завершення періоду передвиборної агітації	День голосування	Завершення періоду передвиборної агітації перед повторним голосуванням	День повторного голосування
25 липня	5 вересня	23 жовтня, 24:00	25 жовтня	6 листопада, 24:00	8 листопада

Матеріали передвиборної агітації

Матеріали передвиборної агітації можуть розміщуватися у людних місцях, відведених місцевими органами виконавчої влади й органами місцевого самоврядування, на обладнаних стендах і дошках оголошень для розміщення таких матеріалів.

Матеріали передвиборної агітації:

- можуть виготовлятися на власний розсуд кандидатів, організацій партії - суб'єктів виборчого процесу (в тому числі з використанням обладнання, що їм належить);
- повинні бути оплачені за рахунок і в межах коштів відповідного виборчого фонду;
- повинні містити відомості, які відповідатимуть вимогам законодавства;
- повинні містити відомості про підприємство, що здійснило друк, або інформацію, що друк здійснено з використанням обладнання відповідного кандидата або організації партії, яка висунула кандидата (кандидатів), їх тираж, інформацію про осіб, відповідальних за випуск, та замовника відповідних матеріалів.

Повноваження ТВК запитувати інформацію у ЗМІ щодо передвиборної агітації

Телерадіоорганізації за письмовими запитами ЦВК, ТВК, Національної ради України з питань телебачення та радіомовлення зобов'язані надавати всю інформацію про виділення ефірного часу для проведення передвиборної агітації, а в разі необхідності – копії відповідних угод, платіжних документів, а також аудіо-, відеозаписи передач на відповідних носіях інформації.

Редакції друкованих ЗМІ усіх форм власності за письмовими запитами ТВК і ЦВК зобов'язані надавати їм інформацію про використання друкованої площі для розміщення агітаційних матеріалів кандидатів і організацій партій, а в разі необхідності – надсилати копії відповідних угод, платіжних документів та відповідні публікації.

Обмеження щодо ведення передвиборної агітації

ВКУ також встановлює низку обмежень і заборон щодо ведення передвиборної агітації та всіх типах виборах.

Участь у передвиборній агітації заборонено:

- іноземцям та особам без громадянства, у тому числі шляхом журналістської діяльності чи у формі участі у концертах, виставах, спортивних змаганнях, інших публічних заходах, що проводяться на підтримку чи за підтримки кандидата (кандидатів) чи суб'єкта їх висування;
- органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування, правоохоронним органам і судам, їх посадовим і службовим особам у робочий час (крім випадків, якщо така особа є кандидатом на відповідних виборах);
- членам виборчих комісій під час виконання обов'язків членів виборчих комісій на строк здійснення повноважень.

На всіх типах виборів законодавство забороняє:

- прямий чи непрямий підкуп виборців (детальніше про це у підрозділі 1.5 «Відповідальність за порушення правил фінансування передвиборної агітації»);
- приховану передвиборну агітацію;
- розміщення або поширення матеріалів передвиборної агітації, не позначеної відповідно до вимог ВКУ;
- поширення у будь-якій формі матеріалів, що містять заклики до ліквідації незалежності України, зміни конституційного ладу насильницьким шляхом, порушення суверенітету і територіальної цілісності держави, підриву її безпеки, незаконного захоплення державної влади, пропаганду війни, насильства та розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі, посягання на права і свободи людини, здоров'я населення;
- використання приміщень, в яких розташовуються органи державної влади та органи місцевого самоврядування, для проведення заходів передвиборної агітації;⁷
- розміщення агітаційних матеріалів та політичної реклами на будинках і в приміщеннях органів державної влади та органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій державної та комунальної власності;
- проведення передвиборної агітації в іноземних ЗМІ, що діють на території України;
- розміщення друкованих передвиборних агітаційних матеріалів, політичної реклами та повідомлень про перебіг виборчого процесу на пам'ятках архітектури, а також у місцях, де такі матеріали можуть перешкоджати безпеці дорожнього руху;

⁷ Тобто проведення заходів передвиборної агітації у таких приміщеннях не на договірній основі та без оплати за їх оренду за рахунок коштів виборчого фонду.

- розміщення матеріалів передвиборної агітації у транспортних засобах громадського користування та на їх зовнішній поверхні, у тому числі таксі, розміщення таких матеріалів у приміщеннях та на будівлях станцій метрополітену, автобусних та залізничних вокзалів, портів та аеропортів, зупинках громадського транспорту, а також розповсюдження матеріалів передвиборної агітації через телерадіотрансляційні або інші інформаційні мережі сповіщення пасажирів та інформаційні табло у приміщеннях станцій та вагонах метрополітену, автобусних та залізничних вокзалів, портів та аеропортів, на зупинках громадського транспорту, на проїзних разових, місячних чи інших квитках;
- кандидатам на відповідних виборах, які займають посади, у тому числі за сумісництвом, в органах виконавчої влади та органах місцевого самоврядування, державних, комунальних підприємствах, закладах, установах, організаціях, військових частинах (формуваннях) – залучати для передвиборної агітації або використовувати для будь-якої роботи, пов'язаної з проведенням передвиборної агітації, підлеглих їм осіб, службовий транспорт, зв'язок, устаткування, приміщення, інші об'єкти та ресурси за місцем роботи, а також використовувати службові чи виробничі наради, збори колективу для проведення передвиборної агітації.

1.2. Формування та наповнення виборчого фонду

Формування виборчих фондів

Правила формування й наповнення виборчих фондів кандидатів у депутати та кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови на місцевих виборах визначено ст. 213 та 215 ВКУ.

Утворення виборчого фонду не є обов'язковим на місцевих виборах, але фінансування передвиборної агітації може здійснюватися лише за рахунок коштів виборчих фондів організацій партій чи кандидатів.

Оскільки в Україні місцеві вибори проводять за різними виборчими системами в залежності від різновиду таких виборів, відкрити рахунок власного виборчого фонду для фінансування своєї передвиборної агітації можуть:

- організація партії, яка висунула виборчий список кандидатів;
- кандидат у депутати;
- кандидат на посаду сільського, селищного, міського голови.

Під час формування виборчого фонду організації партії, яка висунула виборчий список кандидатів, відкривається один накопичувальний рахунок, на який надходять кошти для фінансування виборчої кампанії, та поточні рахунки, з яких здійснюють фінансування витрат на виборчу кампанію.

Під час формування виборчого фонду кандидата в депутати та кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови відкривається один поточний рахунок, на який надходять кошти для фінансування виборчої кампанії та з якого здійснюють фінансування відповідних витрат.

Організація партії, кандидат у депутати, кандидат на посаду сільського, селищного, міського голови відкривають відповідно накопичувальний та поточний рахунки виборчого фонду у межах відповідного виборчого округу або на території відповідного села, селища, міста чи району.

Організація партії має право відкривати поточні рахунки виборчого фонду з розрахунку не більше одного поточного рахунку для одного територіального виборчого округу в межах єдиного багатомандатного виборчого округу. Один поточний рахунок виборчого фонду організації партії може обслуговувати декілька територіальних виборчих округів.

Відповідні рахунки виборчого фонду відкриваються організаціями партій чи кандидатами виключно в національній валюті в банках за власним вибором.⁸

Банк повідомляє ТВК про відкриття будь-якого рахунку виборчого фонду на місцевих виборах та його реквізити не пізніше наступного робочого дня з дня його відкриття.

⁸ Послуги банку, пов'язані з відкриттям і закриттям рахунків виборчого фонду, надаються на загальних підставах. Банк за користування коштами, що знаходяться на рахунку виборчого фонду, відсотки не нараховує і не сплачує.

Наповнення виборчих фондів

Залежно від суб'єкта утворення виборчого фонду й порядку висування кандидатів, виборчий фонд може наповнюватися з різних джерел.

Перелік джерел, з яких можуть наповнюватися виборчі фонди різних суб'єктів виборчого процесу наведено нижче.

Джерела наповнення виборчих фондів суб'єктів виборчого процесу на місцевих виборах

	<i>Власні кошти організації партії</i>	<i>Власні кошти кандидата</i>	<i>Внески кандидатів із виборчого списку організації партії</i>	<i>Добровільні внески фізичних осіб</i>
Організація партії, яка висунула список кандидатів	Так	Ні	Так	Так
Кандидат у депутати, висунутий організацією партії	Так	Так	Ні	Так
Кандидат у депутати, висунутий шляхом самовисування	Ні	Так	Ні	Так
Кандидат на посаду сільського, селищного, міського голови, висунутий організацією партії	Так	Так	Ні	Так
Кандидат на посаду сільського, селищного, міського голови, висунутий шляхом самовисування	Ні	Так	Ні	Так

Обмеження щодо внесків до виборчих фондів на місцевих виборах

Розмір добровільного внеску однієї фізичної особи до одного виборчого фонду (зокрема і розмір внеску кандидата до виборчого фонду організації партії, який включений до виборчого списку кандидатів у депутати від цієї організації партії), не може перевищувати 10 розмірів МЗП або 50 тис. грн.

Заборонено робити добровільні внески до виборчого фонду:

- іноземцям та особам без громадянства;

- анонімним жертводавцям (без зазначення у платіжному документі відомостей про прізвище, власне ім'я (усі власні імена) та по батькові (за наявності), дату народження та адресу місця проживання громадянина);
- юридичним особам, їх філіям і представництвам.

Водночас власні кошти організації партії, кандидата в депутати, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, які перераховуються на рахунок виборчого фонду, не обмежені за сумою і кількістю перерахувань.

Наповнення виборчих фондів може відбуватися з дня відкриття накопичувального чи поточного рахунку і до останньої п'ятниці перед днем голосування (або повторного голосування).

1.3. Використання і повернення/перерахування коштів виборчого фонду

Використання коштів

Правила використання коштів виборчих фондів на місцевих виборах визначено у ст. 213 та 215 ВКУ.

Якщо організація партії, яка висунула виборчий список кандидатів у депутати, кандидат у депутати чи кандидат на посаду сільського, селищного, міського голови вестиме передвиборну агітацію з використанням грошових коштів, вони повинні відкрити виборчий фонд та здійснювати витрати через поточні рахунки виборчого фонду. Використання коштів із рахунків виборчого фонду здійснюється тільки в безготівковій формі.

Використання коштів із поточного рахунку виборчого фонду можливе з дня відкриття такого рахунку та наявності на ньому коштів до 18:00 суботи перед днем голосування (24 жовтня 2020 року). Якщо рахунки на оплату товарів, робіт і послуг були виставлені до зазначеного часу, їх можна оплатити до 18:00 середи після дня голосування (28 жовтня 2020 року).

Згідно з положеннями ВКУ, розмір виборчих фондів організацій партій і кандидатів на місцевих виборах необмежений. Це означає, що організації партії та кандидати можуть витратити на передвиборну агітацію будь-які суми за умови, що ці кошти витрачено з відповідних рахунків сформованого належним чином виборчого фонду.

Якщо організація партії чи кандидат вирішили не утворювати виборчого фонду або не змогли залучити ніяких коштів на рахунки власних виборчих фондів, вони можуть вести передвиборну агітацію власними силами у таких формах, що не потребують витрачання будь-яких коштів. Такими формами передвиборної агітації можуть бути особисті зустрічі з виборцями чи збори громадян.⁹

Якщо на таких заходах розповсюджуються матеріали передвиборної агітації, їх виготовлення має відбуватися за рахунок та в межах виборчого фонду організації партії чи кандидата, або

⁹ Проведення зборів або особистих зустрічей кандидата з виборцями вдома у кандидата чи в приміщенні, що належить місцевій організації партії, яка висунула такого кандидата, можуть не потребувати використання коштів.

вони можуть бути виготовлені з використанням обладнання, що їм належить. В обох випадках такі матеріали повинні містити відомості, що відповідатимуть вимогам законодавства (див. під-розділ 1.1 «Передвиборна агітація (поняття, форми, засоби)»). Використання агітаційних наметів передбачає витрачання коштів або на їх виготовлення, придбання, оренду, встановлення або на їх брендуння, або й на те, і на інше.

Можливі напрями витрат із рахунків виборчого фонду наведено у ст. 51 та 53 ВКУ, що регулюють питання передвиборної агітації. Пропонуємо таблицю, в якій узагальнено умови використання коштів виборчого фонду відповідним суб'єктом виборчого процесу в залежності від обраної форми передвиборної агітації.

Умови використання виборчих фондів в залежності від обраної форми передвиборної агітації

Законні форми передвиборної агітації	Умови використання коштів виборчого фонду	Чи можливо без використання коштів виборчого фонду?
1) проведення зборів громадян, інших зустрічей з виборцями;	У разі оренди будинків і приміщень усіх форм власності – на договірній основі за рахунок коштів виборчого фонду. На рівних для кандидатів і організацій партій умовах та рівному доступі ¹⁰	У разі використання власних приміщень чи приміщень, які перебувають у постійному користуванні кандидатів чи організацій партії на договірній основі, або якщо збори (зустріч) проходять на місцевості, що не потребує плати за оренду
2) проведення мітингів, походів, демонстрацій;	Підтримка кандидатом, організацією партії від свого імені чи від імені висунутого нею кандидата проведення публічних заходів, а також проведення зазначених публічних заходів на підтримку кандидата, суб'єкта його висунування може здійснюватися лише у разі повного фінансування таких заходів із коштів виборчого фонду відповідного суб'єкта виборчого процесу	У разі не використання на таких публічних заходах засобів та форм агітації, що потребують використання коштів
3) проведення публічних дебатів, дискусій, «круглих столів», прес-конференцій щодо положень передвиборних програм та політичної діяльності кандидатів і організацій партій;	Інформаційні агентства надають приміщення для проведення прес-конференцій на умовах рівного доступу та рівної оплати. Приміщення надається тільки за умов укладання договору і попередньої оплати з виборчого фонду	Можливо без залучення коштів виборчого фонду у випадку, якщо захід не потребує оренди приміщення, оплати праці, оплати послуг, роботи чи інформаційного продукту та витрачання будь-яких інших коштів на його проведення

¹⁰ Зазначена вимога не стосується приміщень, що перебувають у власності чи постійному користуванні кандидатів чи організацій партій - суб'єктів виборчого процесу.

4) оприлюднення в друкованих та аудіовізуальних (електронних) ЗМІ політичної реклами, виступів, інтерв'ю, нарисів, відеофільмів, аудіо- та відеокліпів, інших публікацій і повідомлень;	За умови укладення угоди та надходження коштів з рахунку виборчого фонду на рахунок редакції друкованого ЗМІ, ¹¹ телерадіоорганізації На умовах рівної оплати ¹² за одиницю друкованої площі та одиницю ефірного часу	Неможливо без залучення коштів виборчого фонду: навіть якщо засновником (власником) друкованого ЗМІ є організація партії, її випуск має бути профінансовано з рахунку відповідного виборчого фонду
5) розповсюдження виборчих листівок, плакатів та інших друкованих агітаційних матеріалів чи друкованих видань, в яких розміщено матеріали передвиборної агітації;	На договірній основі	Якщо кандидати особисто поширюють зазначені матеріали
6) розміщення друкованих агітаційних матеріалів чи політичної реклами на носіях зовнішньої реклами;	З рівним доступом та рівними умовами для кандидатів і організацій партій	Неможливо без використання коштів виборчого фонду
7) проведення концертів, вистав, спортивних змагань, демонстрації фільмів та телепередач, інших публічних заходів за підтримки кандидата, організації партії, а також оприлюднення інформації про таку підтримку;	Обов'язковою умовою є повне фінансування таких заходів із коштів виборчого фонду	Неможливо без використання коштів виборчого фонду
9) встановлення агітаційних наметів;	Виготовлення, придбання або оренда агітаційних наметів та організація їх роботи неможливе без використання коштів виборчого фонду	Неможливо без використання коштів виборчого фонду
10) в інших формах, що не суперечать Конституції України та законам України.	Залежно від обраної форми передвиборної агітації. Зокрема, використання мережі Інтернет для агітації можливе виключно через оплату з рахунків виборчого фонду	Можливо і без використання коштів виборчих фондів

¹¹ Друковані ЗМІ, які мають намір розміщувати матеріали передвиборної агітації, зобов'язані не пізніше як на третій день після початку виборчого процесу відповідних виборів опублікувати розцінки одиниці вартості друкованої площі. Загальнодержавні друковані засоби масової інформації здійснюють таку публікацію в газетах «Голос України» та «Урядовий кур'єр», а регіональні та місцеві - у відповідних друкованих ЗМІ. У разі не опублікування розцінок вартості друкованої площі в зазначені строки розміщення агітаційних матеріалів у відповідних друкованих ЗМІ забороняється (ч. 4 ст. 56 ВКУ).

¹² Ця вимога не поширюється на ЗМІ, засновниками (власниками) яких є організації партії - суб'єкти виборчого процесу.

Статті витрат, пов'язані з фінансуванням передвиборної агітації, відображають процес проведення виборчої кампанії, виготовлення матеріалів передвиборної агітації, використання ЗМІ, розміщення матеріалів передвиборної агітації в мережі Інтернет, надання інших послуг, пов'язаних з проведенням передвиборної агітації, таких як транспортні послуги, оренда будинків і приміщень усіх форм власності, оренда обладнання та технічних засобів для ведення передвиборної агітації та виготовлення матеріалів передвиборної агітації, розміщення друкованих агітаційних матеріалів чи політичної реклами на носіях зовнішньої реклами (білбордах, вивісках, сітілайтах тощо), послуги зв'язку.

Ці статті витрат, а також статтю «Інші витрати на передвиборну агітацію» (розповсюдження виборчих листівок, плакатів та інших друкованих агітаційних матеріалів чи друкованих видань, у яких розміщено матеріали передвиборної агітації; проведення мітингів, походів, демонстрацій, концертів, вистав, спортивних змагань, демонстрації фільмів та телепередач, інших публічних заходів за підтримки кандидата, а також оприлюднення інформації про таку підтримку тощо) відображено у формах фінансових звітів про надходження та використання коштів виборчих фондів, затверджених Постановою ЦВК № 324 від 1 жовтня 2020 року. У Розділі 2 цього посібника ми детально на них зупинимось та розглянемо, яким чином ТВК може контролювати законність, вчасність і достовірність інформації, зазначеної у фінансових звітах суб'єктів виборчого процесу.

Крім того, варто звернути увагу ще на деякі особливості витрачання коштів на передвиборну агітацію.

По-перше, застава, яку вносять для участі у виборах місцеві організації партій і кандидати на спеціальні рахунки ТВК зі своїх рахунків, не є витратами з виборчого фонду. Адже рахунки фонду можна відкривати тільки після прийняття рішення ТВК про реєстрацію відповідної особи кандидатом у депутати або кандидатом на посаду сільського, селищного, міського голови.

По-друге, організації партії та кандидати можуть виготовляти друковані матеріали передвиборної агітації з використанням обладнання, що їм належить. Зверніть увагу, що використання обладнання політичної партії для здійснення друку матеріалів передвиборної агітації місцевих організацій партії формально неможливо, адже сама політична партія не є суб'єктом виборчого процесу на місцевих виборах. Крім того, якщо вартість обладнання організації партії перевищує 50 мінімальних заробітних плат (станом на 1 січня 2020 року), воно має бути відображено у додатку відповідної організації партії до квартального звіту партії, що подається до НАЗК.

По-третє, витрати на розміщення матеріалів передвиборної агітації в мережі Інтернет виокремлено у формах звіту в окрему статтю.

Важливо, що в разі укладання договорів (угод), сторонами, що їх укладають, є розпорядник відповідного поточного рахунку та надавач послуг, робіт, продавець товару. А замовником може бути кандидат або організація партії, що висунула відповідний список кандидатів у депутати.

Повернення/перерахування коштів

Також варто звернути увагу на особливості повернення/перерахування невикористаних коштів, а також коштів, що надійшли на рахунки виборчого фонду з порушенням вимог законодавства.

Щодо різних учасників виборчого процесу діють різні правила щодо повернення чи перерахування коштів, які не було використано.

Організація партії

Невикористані кошти поточного рахунку виборчого фонду¹³ організації партії

За рішенням керівного органу організації партії, прийнятим у 5-денний строк після офіційного оприлюднення результатів місцевих виборів	У разі неприйняття у вказаний строк організацією партії такого рішення
--	--

перераховуються розпорядником виборчого фонду на поточний банківський рахунок організації партії у 3-денний строк із дня прийняття відповідного рішення керівним органом організації партії.	перераховуються банком у безспірному порядку до місцевого бюджету на 10-й день із дня офіційного оприлюднення ТВК результатів відповідних місцевих виборів.
--	---

Кандидат у депутати, кандидат на посаду сільського, селищного, міського голови

Невикористані кошти поточного рахунку виборчого фонду кандидата

У 5-денний строк після офіційного оприлюднення результатів місцевих виборів	У разі неперерахування невикористаних коштів у зазначений строк
---	---

перераховуються розпорядником виборчого фонду на поточний банківський рахунок кандидата.	перераховуються банком у 10-денний строк із дня офіційного оприлюднення ТВК результатів відповідних виборів до відповідного місцевого бюджету.
--	--

У разі скасування рішення про реєстрацію кандидата або вибуття кандидата з балотування залишки коштів їхніх виборчих фондів за рішенням ТВК перераховуються до відповідного місцевого бюджету.

¹³ Добровільні внески, що надійшли до виборчого фонду пізніше, ніж за день до дня голосування (дня повторного голосування), перераховуються банком до відповідного місцевого бюджету.

Добровільні внески, що надійшли до виборчого фонду пізніше останньої п'ятниці перед днем голосування (днем повторного голосування) перераховуються установою банку до відповідного місцевого бюджету.

Крім того, ВКУ встановлює алгоритм дій розпорядників виборчого фонду у разі отримання добровільного внеску, здійсненого з порушенням вимог законодавства, або якщо розпорядник хоче відмовитися від будь-якого законного внеску.

ДІЇ РОЗПОРЯДНИКА РАХУНКУ ВИБОРЧОГО ФОНДУ ПІСЛЯ ОТРИМАННЯ ВНЕСКУ

Внесок надійшов від іноземця або особи без громадянства

Або

ЯКЩО

Внесок надійшов від анонімного жертводавця (у платіжному документі немає відомостей про прізвище, власне ім'я (усі власні імена) та по батькові (за наявності), дату народження чи адресу місця проживання громадянина)

Або

Внесок надійшов від юридичної особи, її філії чи представництв

розпорядник рахунку виборчого фонду зобов'язаний відмовитися від такого внеску. Для цього необхідно підготувати заяву про відмову від внеску з цих причин і направити її до банку, де відкрито рахунок, після чого банк перераховує такий внесок до відповідного місцевого бюджету.

ЯКЩО

Сума внеску перевищує максимально дозволений законом розмір (50 тис. грн)

розпорядник рахунку виборчого фонду зобов'язаний відмовитися від суми, на яку такий внесок перевищує 50 тис. грн. Для цього необхідно підготувати заяву про відмову від частини внеску з цих причин і направити її до банку, де відкрито рахунок, після чого банк перераховує такий внесок фізичній особі, а в разі неможливості повернення зараховує його до відповідного місцевого бюджету.

В ІНШОМУ РАЗІ (якщо немає жодної з цих обставин)

- **розпорядник накопичувального рахунку виборчого фонду організації партії** може перерахувати ці кошти на поточний рахунок виборчого фонду організації партії;
- **розпорядник поточного рахунку кандидата у депутати, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови** може витратити ці кошти на передвиборну агітацію.

Розпорядник рахунку виборчого фонду також має право відмовитися від будь-якого законного внеску. Для цього необхідно підготувати заяву про відмову від внеску з цих причин і разом із платіжним документом направити її до банку, де відкрито рахунок. Банк повертає такий внесок особі, що його здійснила, а в разі неможливості перераховує його до місцевого бюджету.

1.4. Звітування про надходження та використання коштів виборчого фонду

Основні вимоги щодо звітування кандидатами і організаціями партій на місцевих виборах окреслено в ст. 214, 215 ВКУ та деталізовано у постанові ЦВК № 324 від 1 жовтня 2020 року.

Рішення відкрити виборчий фонд та звітувати за внески й надходження на рахунок виборчого фонду, а також про витрати з нього демонструє відкритість, прозорість, професійність і відповідальність організацій партій і кандидатів як перед виборцями, так і перед державою. Водночас робота ТВК як основного контролера за дотриманням правил фінансування виборчої кампанії та звітування відповідними суб'єктами виборчого процесу на місцевих виборах мають бути належним чином організовані й підкріплені необхідними ресурсами.

Хто подає фінансові звіти до ТВК на місцевих виборах?

- Розпорядники коштів накопичувальних рахунків виборчих фондів організацій політичних партій, які висунули виборчі списки кандидатів у депутати;
- Розпорядники поточних рахунків виборчих фондів кандидатів у депутати, кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови.

Нагадаємо, що утворення виборчого фонду – право, а не обов'язок вказаних суб'єктів на місцевих виборах. У разі неутворення організацією партії, кандидатом виборчого фонду у зв'язку з нездійсненням фінансування виборчої кампанії фінансові звіти не складаються та не подаються, про що організація партії, кандидат повідомляють відповідну територіальну виборчу комісію у строки, встановлені Кодексом для подання фінансового звіту.

Які ТВК приймають фінансові звіти про надходження та використання коштів виборчих фондів?

Виборчий кодекс визначає, що це відповідні ТВК, тобто ті ТВК, які встановлюють результати виборів депутатів обласної, районної, міської, районної у місті, сільської, селищної ради, результати виборів сільського, селищного, міського голови.

Наприклад:

- обласні ТВК приймають фінансові звіти від розпорядників накопичувальних рахунків виборчого фонду організацій партій, які висунули список кандидатів у депутати до обласної ради;
- сільські, селищні, міські ТВК (територіальних громад з кількістю виборців 10 тис. і більше осіб) приймають фінансові звіти від розпорядників накопичувальних рахунків виборчих фондів організацій партій, які висунули список кандидатів у депутати до сільської, селищної, міської ради, а також фінансові звіти від розпорядників поточних рахунків кандидатів у депутати та кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови;
- сільські, селищні, міські ТВК (територіальних громад з кількістю виборців до 10 тисяч осіб) приймають фінансові звіти від розпорядників поточних рахунків виборчих фондів

кандидатів у депутати до сільської, селищної, міської ради, кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови, а також звіти від розпорядників поточних рахунків виборчих фондів кандидатів на виборах сільського, селищного, міського голови;

- районні ТВК приймають фінансові звіти від розпорядників накопичувальних рахунків виборчого фонду організацій партій, які висунули список кандидатів у депутати до районної ради;
- районні у місті ТВК (міст із з районними у місті радами) приймають фінансові звіти від розпорядників накопичувальних рахунків виборчого фонду організацій партій, які висунули список кандидатів у депутати до районної у місті ради.

Зверніть увагу, що районні у місті ТВК (у містах без районних у місті рад) не приймають фінансові звіти організацій партій і кандидатів та не здійснюють їх аналіз.

Хто здійснює аналіз фінансових звітів про надходження та використання коштів виборчих фондів організацій партій і кандидатів на місцевих виборах?

ТВК є колегіальним органом, тому затверджує аналіз фінансових звітів власним рішенням. Але фактичний аналіз фінансових звітів мають здійснювати ті члени ТВК або залучені особи, на яких покладено відповідний обов'язок згідно з рішенням ТВК про розподіл обов'язків у комісії.

Які повноваження ТВК при здійсненні аналізу фінансових звітів?

По-перше, за результатами проведеного аналізу ТВК складають висновок, який повинен містити загальну інформацію щодо відповідності звітних даних вимогам ВКУ, та приймають відповідне рішення про здійснений аналіз. Про це детальніше йтиметься у Розділі 2 цього посібника.

По-друге, у разі виявлення в ході аналізу фінансових звітів ознак порушення вимог законодавства ТВК зобов'язані в п'ятиденний строк із дня виявлення відповідних ознак письмово повідомити про це відповідні органи, уповноважені забезпечити притягнення осіб, та надіслати матеріали, що підтверджують факт вчинення відповідного правопорушення, у тому числі копії повідомлення про відкриття рахунку виборчого фонду, фінансового звіту (проміжного/остаточного), поданого на паперових носіях, його аналізу та інформації, передбаченої пунктом 3 Порядку проведення аналізу фінансових звітів про надходження та використання коштів виборчих фондів місцевих організацій політичних партій, кандидатів у депутати, кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови. Такими органами є НАЗК і НПУ.

Хто несе відповідальність за подання та зміст фінансових звітів на місцевих виборах?

Згідно з положеннями ВКУ, за звітність кандидатів і організацій партій на місцевих виборах відповідають розпорядники рахунків виборчого фонду. Їх призначає організація партії, яка висунула виборчий список, або кандидат у депутати, кандидат на посаду сільського, селищного, міського голови. Нагадаємо, що кандидат у депутати, кандидат на посаду сільського, селищного, міського голови може бути розпорядником поточного рахунку власного виборчого фонду.

Варто відзначити, що розпорядники коштів накопичувальних рахунків виборчих фондів організацій партій зобов'язані вести облік надходження та розподілу коштів виборчих фондів між поточними рахунками. А розпорядники поточних рахунків відповідних виборчих фондів забезпечують додержання фінансової дисципліни та цільове використання коштів виборчого фонду.

Скільки разів звітують відповідні суб'єкти до ТВК?

Розпорядники коштів рахунків виборчих фондів готують та подають до відповідних ТВК два види фінансових звітів: проміжний та остаточний. Проміжний звіт подають за п'ять днів до дня голосування, остаточний звіт – не пізніше сьомого дня після дня голосування (повторного голосування).

Процес звітування в Україні на місцевих виборах за кошти виборчого фонду організації партії, яка висунула виборчий список, графічно зображено нижче.

Організації партій
Розпорядник коштів поточного рахунку виборчого фонду організації партії подає
↓
проміжний / остаточний фінансовий звіт про використання коштів відповідного поточного рахунку
↓
у строки: за 8 днів до дня голосування / не пізніше ніж на 5-й день після дня голосування
↓
за період: із дня відкриття рахунку до 10-го дня до дня голосування / із дня відкриття рахунку до дня закриття рахунку
↓
до розпорядника коштів накопичувального рахунку виборчого фонду організації партії
Розпорядник коштів накопичувального рахунку виборчого фонду організації партії подає
↓
проміжний / остаточний фінансовий звіт про надходження та використання коштів виборчого фонду
↓
у строки: за 5 днів до дня голосування / не пізніше ніж на 7-й день після дня голосування
↓
за період: із дня відкриття рахунку до 10-го дня до дня голосування / із дня відкриття рахунку до дня закриття рахунку
↓
до ТВК

Процес звітування в Україні на місцевих виборах за кошти виборчого фонду кандидата у депутати, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови, відбувається так, як зображено нижче.

Кандидати в депутати, кандидати на посаду сільського, селищного, міського голови
Розпорядник коштів поточного рахунку виборчого фонду кандидата подає
↓
проміжний / остаточний фінансовий звіт
про надходження та використання коштів відповідного поточного рахунку
↓
у строки:
за 5 днів до дня голосування (повторного голосування) / не пізніше ніж на 7-й день після дня голосування (повторного голосування)
↓
за період:
із дня відкриття рахунку до 10-го дня до дня голосування (з дня, наступного за днем офіційного опублікування рішення відповідної ТВК про призначення повторного голосування до 7-го дня перед днем повторного голосування) / із дня відкриття рахунку до дня закриття рахунку
↓
до ТВК

У якому вигляді подають фінансові звіти до ТВК?

Розпорядники рахунків відповідних виборчих фондів мають подавати ідентичні фінансові звіти на паперових носіях і в електронному вигляді. Звертаємо увагу, що електронний вигляд подання вказаних звітів передбачає їх подання на оптичних носіях інформації (CD-R, DVD-R) або на USB-флеш-накопичувачах чи інших пристроях для запам'ятовування, що використовують інтерфейс USB, у форматі MS-Word та сканованій копії (сканування проводиться з роздільною здатністю не менше 300 dpi та не більше 600 dpi і зберігається у форматі PDF (*.pdf), у якій повинна бути закрита інформація про реєстраційні номери облікових карток платників податків фізичних осіб – підприємців. Формат MS-Word повинен бути версії 2007 року або більш нової (DOCX).¹⁴

Які є форми фінансових звітів?

Постановою ЦВК №324 від 1 жовтня 2020 року встановлено чотири форми звітів:

1. Форма 1 «Звіт про надходження коштів на поточний рахунок виборчого фонду місцевої організації політичної партії та їх використання» (додаток 1).

¹⁴ ВКУ містить норму, що за рішенням ЦВК та у встановленому нею порядку фінансові звіти можуть подаватися до відповідної ТВК за допомогою електронних сервісів. У такому випадку паперова форма вказаного звіту не подається. Однак на виборах 25 жовтня 2020 року такого рішення ЦВК не приймала.

2. Форма 2 «Звіт про формування виборчого фонду місцевої організації політичної партії» (додаток 3).
3. Форма 3 «Консолідований звіт про надходження коштів на поточні рахунки виборчого фонду місцевої організації політичної партії та їх використання» (додаток 5).
4. Форма 4 «Звіт про надходження та використання коштів виборчого фонду кандидата в депутати, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови» (додаток 7).

До кожної форми звіту цією ж Постановою ЦВК затверджено додатки для розшифровок до відповідних звітів. Це додатки 2, 4, 6 і 8 відповідно. Вони є невід'ємною частиною звітів.

Звертаємо увагу, що розпорядники рахунків при складанні та розкритті елементів звітів керуються Порядком складання фінансових звітів про надходження та використання коштів виборчих фондів місцевих організацій політичних партій, кандидатів у депутати, кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови (Додаток 11 Постанови № 324 від 1 жовтня 2020 року).

А ТВК при аналізі звітів керуються Порядком проведення аналізу фінансових звітів про надходження та використання коштів виборчих місцевих організацій політичних партій, кандидатів у депутати, кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови (Додаток 12 Постанови № 324 від 1 жовтня 2020 року).

Інформацію про структуру звітів, які використовують на місцевих виборах, наведено в таблиці нижче.

Структура фінансових звітів, які використовують на місцевих виборах

	Форма 1	Форма 2	Форма 3	Форма 4
Хто заповнює	Розпорядник коштів поточного рахунку	Розпорядник коштів накопичувального рахунку		Розпорядник коштів поточного рахунку
Назва розділу №1	Надходження коштів на поточний рахунок виборчого фонду	Надходження коштів на накопичувальний рахунок виборчого фонду	–	Надходження коштів на поточний рахунок виборчого фонду
Підстава для заповнення розділу №1	Відомості про надходження коштів на відповідний рахунок, що надаються банком, у якому відкрито цей рахунок		–	Відомості про надходження коштів на відповідний рахунок, що надаються банком, у якому відкрито цей рахунок
Назва розділу №2	Використання коштів поточного рахунку виборчого фонду	Перерахування коштів із накопичувального рахунку виборчого фонду	–	Перерахування коштів з поточного рахунку виборчого фонду ¹⁵
Підстава для заповнення розділу №2	Розрахункові документи, що подаються розпорядниками коштів відповідних рахунків до банку, а також банківські виписки, які підтверджують здійснення відповідних платежів		–	Розпорядчі та платіжні документи, що подаються розпорядником коштів поточного рахунку до банку, а також банківські виписки, що підтверджують здійснення відповідних платежів
Назва розділу №3	Повернення помилкових надходжень коштів	Перерахування коштів з накопичувального рахунку на поточні рахунки виборчого фонду	–	Використання коштів виборчого фонду
Підстава для заповнення розділу №3				Розрахункові документи, що подаються розпорядником виборчого фонду до банку, а також банківські виписки, які підтверджують здійснення відповідних платежів

Яка інформація відображається у звітах?

У звітах в обов'язковому порядку відображається інформація про всі надходження на рахунок виборчого фонду, здійснені витрати та залишки коштів на відповідному рахунку, у тому числі

¹⁵ Цей розділ відображає суму коштів, повернутих фізичним особам і перерахованих до відповідного місцевого бюджету.

інформація про дату надходження кожного внеску до виборчого фонду, його розмір, особу, яка здійснила внесок на відповідний рахунок виборчого фонду (із зазначенням її прізвища, імені, по батькові), назву організації партії (у разі здійснення внеску організацією партії), призначення, дату здійснення і суму кожного платежу з рахунку виборчого фонду, повну назву отримувача кожного платежу.

Форми фінансових звітів, розшифровки до звітів, а також порядок складання та порядок проведення аналізу звітів, встановлює ЦВК відповідною постановою за погодженням із НАЗК. Чинною на місцевих виборах 25 жовтня 2020 року є постанова ЦВК № 324 від 1 жовтня 2020 року.

У формах звітів, затверджених ЦВК, застосовано кодифікацію статей. Варто звернути особливу увагу на статті, яких раніше не було у формах фінансових звітів:

- у формах № 1 та № 4 – «Розміщення матеріалів передвиборної агітації в мережі Інтернет» та «Інші витрати на передвиборну агітацію»¹⁶;
- у формах №2 та №4 – п. 2.5 «Опублікування реквізитів накопичувального рахунку виборчого фонду в засобах масової інформації та мережі Інтернет»

Також звертаємо увагу, що в розпорядників відповідних рахунків є можливість подавати пояснювальну записку до всіх форм.

Пояснювальна записка до фінансового звіту готується розпорядником коштів відповідного рахунку виборчого фонду та складається у довільній формі і обов'язково повинна містити пояснення щодо фактів нецільового використання коштів виборчого фонду, якщо такі мали місце, а також причин повернення коштів та сплати штрафних санкцій виконавцями за укладеними договорами (до всіх форм) та всіх випадків повернення добровільних внесків особам і перерахування добровільних внесків до відповідного місцевого бюджету (додається до форм №2, №3 та №4).

Які інші особливості звітування на місцевих виборах?

- Відомості, що містяться у фінансових звітах, повинні бути достовірними.
- Не допускається подання звітів із виправленнями.
- Форми фінансових звітів заповнюються за всіма передбаченими в них позиціями.
- У разі відсутності відомостей за окремими статтями у відповідних графах проставляються нулі.
- До форм фінансових звітів забороняється включати додаткові статті та показники за ними.
- Звіти та розшифровки до них розпорядники відповідних рахунків виборчих фондів засвідчують своїми підписами.
- Усі форми звітів містять, як обов'язкові реквізити, реєстраційні номери облікових карток патників податків розпорядників рахунків виборчих фондів(серія та номер паспорта - для осіб, які через свої релігійні переконання відмовилися від прийняття реєстраційного номера

¹⁶ Розповсюдження виборчих листівок, плакатів та інших друкованих агітаційних матеріалів чи друкованих видань, у яких розміщено матеріали передвиборної агітації; проведення мітингів, походів, демонстрацій, концертів, вистав, спортивних змагань, демонстрації фільмів та телепередач, інших публічних заходів за підтримки місцевої організації політичної партії, а також оприлюднення інформації про таку підтримку тощо.

облікової картки платника податків та повідомили про це відповідний орган контролю і мають відмітку у паспорті).

Звертаємо увагу: якщо Закон України «Про місцеві вибори», який діяв до прийняття та набуття чинності ВКУ, містив вимоги подавати звіти лише на паперових носіях та додавати до них копії договорів про придбання товарів і послуг, то на місцевих виборах 25 жовтня 2020 року звіти необхідно подавати як у паперовому, так і в електронному вигляді (про що зазначено вище). Водночас ВКУ не вимагає від розпорядників рахунків виборчого фонду додавати до звіту копії договорів. Копії договорів повинні бути надані лише на вимогу відповідної ТВК під час здійснення нею вибіркового контролю за надходженням, обліком та використанням коштів виборчих фондів (детальніше про це у підрозділі 2.1. «Критерії здійснення контролю за функціонуванням виборчих фондів»).

У який спосіб оприлюднюють фінансові звіти організацій партій і кандидатів на місцевих виборах 25 жовтня 2020 року?

Згідно з останніми змінами, внесеними до ВКУ, фінансові звіти, отримані ТВК, оприлюднюються на онлайн-ресурсах. Спосіб оприлюднення фінансових звітів на місцевих виборах узагальнено нижче.

ТВК	Організації партій
<i>оприлюднюють відомості проміжних і остаточних фінансових звітів протягом двох днів із дня отримання відповідних звітів</i>	
на своїх офіційних веб-сайтах (за наявності), веб-сайтах відповідних місцевих рад (за наявності), на офіційних веб-сайтах відповідних регіональних (територіальних) представництв ЦВК (у разі їх створення) ¹⁷ або в інший визначений ними спосіб.	на офіційних веб-сайтах відповідної організації партії (за наявності) або в інший спосіб в мережі Інтернет.

¹⁷ У 2020 році на початок виборчого процесу регіональні представництва ЦВК не були створені.

1.5. Відповідальність за порушення правил фінансування передвиборної агітації

За порушення правил фінансування передвиборної агітації на місцевих виборах передбачено два типи відповідальності: адміністративна та кримінальна.

Адміністративна відповідальність

Адміністративна відповідальність визначається статтями 212¹⁵ та 212²¹ КУпАП.

Ст. 212¹⁵ КУпАП встановлює відповідальність за порушення порядку надання або отримання фінансової (матеріальної) підтримки для здійснення передвиборної агітації.

В контексті порушення здійснення передвиборної агітації на місцевих виборах в цій статті охоплюються такі діяння:

1. Порушення встановленого законом порядку надання фінансової (матеріальної) підтримки для здійснення передвиборної агітації на місцевих виборах.

Зазначений порядок встановлено у статі 215 ВКУ, зі змісту якої випливає таке:

- формою підтримки для здійснення передвиборної агітації на місцевих виборах є здійснення добровільних грошових внесків лише фізичними особами;
- забороняється здійснювати добровільні внески до виборчого фонду іноземцям, особам без громадянства та анонімним жертводавцям;
- добровільні грошові внески до виборчих фондів можуть надаватися виключно у безготівковій формі шляхом перерахування відповідної суми на рахунки виборчого фонду;
- для здійснення добровільного внеску фізична особа повинна особисто звернутися до банківської установи чи відділення зв'язку та надати оригінал документу, що підтверджує особу та громадянство України (перелік таких документів зазначено в ч. 1 ст. 8 ВКУ);
- розмір усіх добровільних внесків до виборчого фонду одного кандидата чи організації партії від однієї фізичної особи не повинен перевищувати 10 розмірів МЗП (50 тис. грн).

Суб'єктом порушення порядку надання фінансової (матеріальної) підтримки для здійснення передвиборної агітації на місцевих виборах може бути фізична особа, яка порушила такий порядок, а також офіційний представник/ниця юридичної особи, якщо він/вона перерахували кошти від імені юридичної особи до виборчого фонду на місцевих виборах.

2. Порушення встановленого законом порядку отримання фінансової (матеріальної) підтримки для здійснення передвиборної агітації:

- отримання підтримки для здійснення передвиборної агітації не у формі добровільних грошових внесків (зокрема, йде мова про отримання речей, нематеріальних активів, товарів, виконання робіт чи надання послуг (безоплатно чи на пільгових умовах), фінансування заходів чи діяльності, здійснюваних у межах відповідної передвиборної агітації);
- отримання добровільних грошових внесків у готівковій формі;

- невиконання обов'язку щодо відмови від добровільних внесків, здійснених особами, які не мають права їх здійснювати, або якщо розмір добровільного внеску перевищує встановлені законодавством обмеження.

Суб'єктом порушення порядку отримання підтримки для здійснення передвиборної агітації на місцевих виборах за загальним правилом може бути розпорядник рахунку виборчого фонду, зокрема кандидат у депутати, кандидат на посаду сільського, селищного, міського голови, якщо він/вона є розпорядником власного виборчого фонду. В окремих випадках (зокрема в разі отримання такої підтримки готівкою, товарами, послугами тощо) до відповідальності за порушення можуть бути притягнуті кандидати, офіційні представники партій чи кандидатів.

Санкцією за вчинення порушень, передбачених ст. 212¹⁵ КУпАП, є штраф. До громадян він застосовується в розмірі від 70 до 100 НМДГ (від 1190 до 1700 грн), а до посадових осіб (зокрема до кандидатів і розпорядників рахунків виборчого фонду) – від 100 до 130 НМДГ (від 1700 до 2210 грн).

Крім того, санкція цієї статті передбачає конфіскацією суми фінансової (матеріальної) підтримки для здійснення передвиборної агітації, наданої або отриманої з порушенням закону.

Ст. 212²¹ КУпАП передбачає відповідальність за порушення встановленого порядку або строків подання фінансового звіту про надходження і використання коштів виборчого фонду або подання фінансового звіту, оформленого з порушенням встановлених вимог.

Статтею 212²¹ КУпАП передбачено адміністративну відповідальність за вчинення таких адміністративних правопорушень:

1) Порушення строку подання фінансового звіту про надходження і використання коштів виборчого фонду, тобто недотримання розпорядником виборчого фонду, визначених ВКУ, строків подання проміжних та/або остаточних фінансових звітів до ТВК. Строки подання проміжного та остаточного фінансового звіту наведено в підрозділі 1.4 «Звітування про надходження та використання коштів виборчого фонду».

2) Порушення порядку подання фінансових звітів, тобто одне з таких діянь:

- неподання проміжного та/або остаточного фінансового звіту;
- подання фінансового звіту не за формою (формами), встановленими ЦВК;
- подання фінансового звіту без додавання до нього визначених розшифровок чи пояснювальних записок;
- подання фінансового звіту з недостовірними відомостями, але за відсутності ознак умислу;
- складання та подання фінансового звіту неналежною особою (не відповідним розпорядником коштів виборчого фонду);
- подання фінансового звіту без підпису відповідного розпорядника виборчого фонду;
- подання фінансового звіту з відомостями не за весь період функціонування рахунків виборчого фонду.

3) Подання фінансового звіту, оформленого з порушенням встановлених вимог, що означає заповнення звітів не за всіма передбаченими в них позиціями, включення до нього додаткових непередбачених статей та показників, тобто оформлення всупереч вимогам, що містяться у відповідних підзаконних актах ЦВК.

Суб'єктом притягнення до відповідальності за вчинення порушень, передбачених ст. 212²¹ КУпАП, можуть бути особи, на яких виборчим законодавством покладено обов'язок подання таких звітів, тобто розпорядники відповідних рахунків виборчих фондів

Санкцією, встановленою за вчинення порушень, передбачених ст. 212²¹ КУпАП, є штраф у розмірі від 300 до 400 НМДГ, тобто від 5100 до 6800 грн.

Відповідальним за притягнення до відповідальності за ст. 212¹⁵ і 212²¹ КУпАП є НАЗК. Уповноважена особа НАЗК складає протокол про вчинення адміністративного правопорушення, передбаченого цими статтями. Такий протокол надсилається до районного, районного у місті, міського чи міськрайонного суду, який відповідно до ст. 221 КУпАП, має право розглядати такі справи.

Справу про адміністративне правопорушення, передбачене ст. 212¹⁵ КУпАП, суд повинен розглянути в 3-денний строк, а справу про порушення передбачене ст. 212²¹ КУпАП, – у 15-денний з дня її одержання.

Адміністративне стягнення за вчинення цих правопорушень може бути накладено протягом шести місяців з дня їх виявлення, але не пізніше двох років з дня їх вчинення.

ВАЖЛИВО! У разі виявлення ТВК в ході аналізу фінансових звітів ознак порушення вимог законодавства, комісія відповідно до ч.8 ст. 214 ВКУ зобов'язана у 5-денний строк з дня виявлення відповідних ознак письмово повідомити про це відповідні органи, уповноважені забезпечити притягнення осіб, які вчинили порушення вимог законодавства, до передбаченої законом відповідальності та надіслати матеріали, що підтверджують факт вчинення відповідного правопорушення, у тому числі копії повідомлення про відкриття рахунку виборчого фонду, фінансового звіту (проміжного/остаточного), поданого на паперових носіях, його аналізу та інформації, передбаченої пунктом 3 Порядку проведення аналізу фінансових звітів про надходження та використання коштів виборчих фондів місцевих організацій політичних партій, кандидатів у депутати, кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови, затвердженого Постановою ЦВК №324 від 1 жовтня 2020 року.

Згідно зі ст. 255 КУпАП, складати протоколи про адміністративні правопорушення, передбачені статтями 212¹⁵ та 212²¹ КУпАП можуть тільки уповноважені особи НАЗК.

Адміністративна відповідальність за порушення правил фінансування на місцевих виборах

Особи, що складають протокол	Норма чинного законодавства	Зміст правопорушення	Суб'єкти, які притягаються до правопорушення	Відповідальність за правопорушення, штраф (грн)
Уповноважені особи НАЗК	ст. 212 ¹⁵ КУпАП	Порушення встановленого законом порядку надання фінансової (матеріальної) підтримки для здійснення передвиборної агітації на місцевих виборах	<ul style="list-style-type: none"> Фізичні особи; Офіційні представники юридичних осіб; 	Для громадян: від 1190 до 1700 грн.
	ст. 212 ¹⁵ КУпАП	Порушення встановленого законом порядку отримання фінансової (матеріальної) підтримки для здійснення передвиборної агітації	<ul style="list-style-type: none"> Розпорядник накопичувального рахунку виборчого фонду організації партії; Розпорядник поточного рахунку виборчого фонду кандидата у депутати; 	Для посадових осіб: від 1700 до 2210 грн.
	ст. 212 ²¹ КУпАП	Порушення строків подання фінансового звіту про надходження і використання коштів виборчого фонду	<ul style="list-style-type: none"> Розпорядник поточного рахунку виборчого фонду кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови. 	від 5100 до 6800 грн.
	ст. 212 ²¹ КУпАП	Порушення порядку подання фінансового звіту про надходження і використання коштів виборчого фонду		
	ст. 212 ²¹ КУпАП	Подання фінансового звіту, оформленого з порушенням встановлених вимог		

Кримінальна відповідальність

Кримінальна відповідальність за порушення правил фінансування встановлена статтею 159¹ ККУ.

В контексті місцевих виборів стаття 159¹ ККУ передбачає кримінальну відповідальність за вчинення таких злочинів:

1) Подання завідомо недостовірних відомостей у фінансовому звіті про надходження та використання коштів виборчого фонду (ч. 1 ст. 159¹ ККУ).

Під поданням завідомо недостовірних відомостей у фінансовому звіті мається на увазі подання до ТВК такого звіту, в якому міститься інформація, що не відповідає дійсності, при умові, що особа, яка готувала та/або подавала такий звіт, достовірно про це знала на момент його подання (усвідомлювала свої діяння). Кримінальна відповідальність може наставати за подання недостовірних відомостей будь-якого характеру (так як у ст. 159¹ ККУ не визначається, які саме), зокрема щодо надходження, використання коштів тощо.

Суб'єктом цього злочину є розпорядники рахунків виборчих фондів, на яких покладено обов'язок подавати такі звіти до ТВК.

2) Умисне надання фінансової (матеріальної) підтримки для здійснення передвиборної агітації фізичною особою або від імені юридичної особи у великому розмірі чи особою, яка не має на те права, або від імені юридичної особи, яка не має на те права (ч. 2 ст. 159¹ ККУ).

Суб'єктами зазначених злочинів можуть бути:

- Фізичні особи, які не мали права здійснювати добровільні внески до відповідних виборчих фондів, але здійснили це умисно, усвідомлюючи суспільно небезпечний характер свого діяння.
- Громадяни, які мають право здійснювати добровільні внески до відповідних виборчих фондів, однак надали їх у великому розмірі умисно, усвідомлюючи суспільно небезпечний характер свого діяння.
- Фізичні особи, які є офіційними представниками юридичних осіб або їх представництв чи філій (керівник, бухгалтер, особа за довіреністю), які надали добровільний внесок до виборчого фонду від імені юридичної особи умисно, усвідомлюючи суспільно небезпечний характер свого діяння.

3) Умисне отримання у великому розмірі фінансової (матеріальної) підтримки у здійсненні передвиборної агітації, умисне отримання такої фінансової (матеріальної) підтримки від особи, яка не має права надавати таку фінансову (матеріальну) підтримку (ч. 2 ст. 159¹ ККУ).

Оскільки грошові внески надходять на рахунки виборчих фондів незалежно від волі розпорядників рахунків або кандидатів, то під умисним отриманням підтримки у здійсненні передвиборної агітації у великому розмірі чи від осіб, які не мають права надавати таку підтримку, слід

розуміти усвідомлене невиконання розпорядником виборчого фонду вимог законодавства щодо відмови від добровільних внесків, здійснених у супереччю з вимогами законодавства.

Порядок відмови від таких добровільних внесків визначений ч. 7, 8 ст. 215 ВКУ. Розпорядник виборчого фонду повинен виконати ці вимоги в тому випадку, якщо інформація про ці порушення стала йому відома (детальніше про це у підрозділі 1.3 «Використання коштів виборчого фонду»). Однак перевірка правомірності надання всіх добровільних внесків на рахунки виборчих фондів не є обов'язком розпорядника.

Суб'єктом зазначених злочинів є розпорядник рахунку виборчого фонду, на якого законодавством покладено обов'язок відмовитися від добровільного внеску, наданого з порушенням законодавства, який знає про порушення, але свідомо не відмовляється від внеску.

Санкціями за вчинення злочинів, передбачених ч.1, 2 ст. 159¹ ККУ, є штраф від 100 до 300 НМДГ, або виправні роботи на строк до 2 років, або обмеження волі до 2 років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до 5 років.

Забезпечують притягнення до кримінальної відповідальності слідчі органи НПУ, що здійснюють досудове розслідування зазначених кримінальних правопорушень.

Підкуп виборця (ст. 160 ККУ)

ВКУ забороняє застосування будь-яких дій, що перешкоджають вільному формуванню та вільному виявленню волі виборця, в тому числі і підкуп виборця.

Розрізняється прямий і непрямий підкуп виборців, і за різні види підкупу виборців передбачено різну відповідальність.

Прямим підкупом виборців вважається пропозиція, обіцянка або надання виборцю кандидату, члену виборчої комісії неправомірної вигоди за вчинення або невчинення будь-яких дій, пов'язаних з безпосередньою реалізацією ним свого виборчого права.

Неправомірною вигодою є продукти харчування, спиртні напої та тютюнові вироби, незалежно від їх вартості, а також грошові кошти, товари (крім матеріалів агітації, визначених законом), послуги, роботи, пільги, переваги, подарункові сертифікати, цінні папери, кредити, лотерейні білети, інші матеріальні та нематеріальні активи, вартість яких перевищує 0,06 НМДГ (або 63 грн 6 коп. у 2020 році), які на безоплатних або на інших пільгових умовах пропонуються, обіцяються, надаються кандидатам, виборцям, членам виборчої комісії чи одержуються зазначеними особами.

Прямий підкуп є злочином та **карається** обмеженням волі на строк до трьох років або позбавленням волі на строк від 2 до 6 років, з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк п'ять років (ч. 2 ст. 160 ККУ).

Виборці, члени виборчих комісій, офіційні спостерігачі, які прийняли пропозицію, обіцянку або одержали для себе або третіх осіб неправомірну вигоду за вчинення чи невчинення будь-яких

дій, пов'язаних із безпосередньою реалізацією ними своїх виборчих прав, також можуть підпадати під кримінальну відповідальність за злочин, передбачений ч. 1 ст. 160 ККУ.

Такий злочин **карається** штрафом від 300 до 400 НМДГ (тобто від 5100 до 6800 грн) або виправними роботами на строк до 2 років, або позбавленням волі на той самий строк.

Непрямим підкупом виборців вважається надання виборцям чи юридичним особам неправомірної вигоди, що супроводжується передвиборною агітацією, згадуванням імені кандидата, назви політичної партії, яка висунула кандидата на відповідних виборах, або використанням зображення кандидата, символіки політичної партії, яка висунула кандидата на відповідних виборах (ч. 3 ст. 160 ККУ). Визначення «неправомірна вигода» використовується у значенні, вказаному вище. При цьому кваліфікуючою ознакою непрямого підкупу виборця закон визначає його пов'язаність із проведенням передвиборної агітації.

Такі дії **караються** обмеженням волі на строк від 2 до 5 років або позбавленням волі від 2 до 6 років, з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк 5 років.

Останніми змінами до виборчого законодавства було також запроваджено адміністративну відповідальність за непрямий підкуп виборців (ч. 2 ст. 212¹⁰ КУпАП).

Така відповідальність настає за надання виборцям грошових коштів чи безоплатно або на пільгових умовах товарів (крім матеріалів агітації, визначених законом), пільг, переваг, подарункових сертифікатів, послуг, робіт, цінних паперів, кредитів, лотерейних білетів, інших матеріальних та нематеріальних активів вартістю менше 63 грн 6 коп. (в 2020 році), що супроводжується передвиборною агітацією, згадуванням імені кандидата, назви політичної партії, яка висунула кандидата на відповідних виборах, або використанням зображення кандидата, символіки політичної партії,

ВАЖЛИВО! Отже, оплата роботи від 63 грн 6 коп. на місцевих виборах «агітаторів», спостерігачів та/або членів виборчих комісій (крім виконання роботи на платній основі за рахунок коштів державного бюджету) буде кваліфікуватиметься як підкуп виборця, що, своєю чергою, передбачає кримінальну відповідальність.

ВАЖЛИВО! Роздача продуктів харчування будь-якої вартості (зокрема гречки) в пакетах із зображенням кандидата у депутати буде вважатися непрямим підкупом виборців і передбачає настання кримінальної відповідальності.

ВАЖЛИВО! Роздача кандидатом у депутати чи організацією партії, яка його висунула, подарункових сертифікатів (брендованих символікою партії) на суму до 63 грн 6 коп. є непрямим підкупом виборців, за який настає адміністративна відповідальність. Якщо ж вартість такого сертифікату є більшою за 63 грн 6 коп., це буде вважатися злочином, за який настає кримінальна відповідальність, передбачена ч. 3 ст. 160 ККУ.

яка висунула кандидата на відповідних виборах. Такі порушення тягнуть за собою накладення штрафу від 3400 до 5100 грн.

Водночас виборче законодавство дозволяє роздачу агітаційних матеріалів кандидата чи організації партії, що є суб'єктами виборчого процесу. Однак такі матеріали передвиборної агітації повинні бути виготовлені за рахунок виборчого фонду і коштувати не більше 6% НМДГ (ч.6 ст. 57 ВКУ)¹⁸. Це можуть бути, зокрема: плакати, листівки, календарі, блокноти, ручки, запальнички, сірники, значки, бейджі, USB-флешки, вимпели, прапори, книги, пакети, футболки, кепки, шарфи, парасолі та інші матеріали передвиборної агітації, що містять візуальні зображення партійної символіки та брендуння виборчої кампанії, згадування імені або зображення кандидата, який балотується на виборах тощо.

Відповідальними за притягнення до адміністративної та кримінальної відповідальності за підкуп виборця є органи НПУ. Про вчинення адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 212¹⁰ КУпАП складається протокол уповноваженими посадовими особами органів внутрішніх справ (НПУ). Такий протокол надсилається до районного, районного у місті, міського чи міськрайонного суду, який відповідно до ст. 221 КУпАП має право розглядати такі справи. Справу про адміністративне правопорушення, передбачене ст. 212¹⁰ КУпАП, суд повинен розглянути у 3-денний строк з дня її одержання.

Адміністративне стягнення за вчинення цих правопорушень може бути накладено не пізніше як через три місяці з дня вчинення правопорушення, а при триваючому правопорушенні – не пізніше як через три місяці з дня його виявлення.

Щодо забезпечення притягнення до кримінальної відповідальності за підкуп виборця, то досудове розслідування зазначених кримінальних правопорушень здійснюють слідчі органи НПУ.

Важливим моментом є те, що ч. 5 ст. 160 ККУ передбачає звільнення від кримінальної відповідальності для особи, яка добровільно (до притягнення до кримінальної відповідальності) повідомили правоохоронним органам про вчинення злочину щодо підкупу виборців та сприяла його розкриттю. Однак звільнення від кримінальної відповідальності не може застосовуватися до організаторів та підбурювачів підкупу виборців.

¹⁸ Згідно з Роз'ясненням щодо заборони надання грошових коштів чи безоплатно або на пільгових умовах товарів, послуг, робіт, цінних паперів, кредитів, лотерей, інших матеріальних цінностей (непрямого підкупу) під час місцевих виборів 25 жовтня 2020 року, затвердженим постановою ЦВК від 14 вересня 2020 р. № 258, «у разі надання кандидатом, місцевою організацією політичної партії виборцям матеріалів передвиборної агітації, передбачених ч.6 ст. 57 ВКУ, у ході проведення передвиборної агітації під час виборчого процесу місцевих виборів 25 жовтня 2020 року такі кандидати, місцеві організації політичних партій мають брати до уваги, що вартість цих матеріалів не повинна перевищувати 63 грн 06 коп.».

РОЗДІЛ 2. ПОВНОВАЖЕННЯ ТВК У СФЕРІ КОНТРОЛЮ ЗА ВИБОРЧИМИ ФОНДАМИ НА МІСЦЕВИХ ВИБОРАХ

2.1. Критерії здійснення контролю за функціонуванням виборчих фондів

Які повноваження у сфері контролю за фінансуванням передвиборної агітації на місцевих виборах мають ТВК?

ТВК, яка встановлює результати виборів депутатів обласної, районної, міської, районної у місті, сільської, селищної ради та результати виборів сільського, селищного, міського голови, здійснює контроль за використанням коштів виборчих фондів суб'єктів виборчого процесу на відповідних місцевих виборах та дотриманням встановленого ВКУ порядку проведення передвиборної агітації (п. 14-15 ч. 2 ст. 206 ВКУ).

ВАЖЛИВО! Відповідна ТВК здійснює вибірковий контроль за надходженням, обліком і використанням коштів виборчого фонду.

Рекомендації щодо контролю за надходженням, обліком та використанням коштів виборчих фондів місцевих організацій політичних партій, кандидатів у депутати, кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови (далі – Рекомендації)¹⁹ визначають порядок здійснення ТВК контролю за надходженням, обліком і використанням коштів виборчих фондів організаціями партій та/або кандидатами.

Що перевіряє ТВК при здійсненні вибіркового контролю за надходженням, обліком та використанням коштів виборчих фондів?

1. Дотримання організаціями партій, кандидатами порядку відкриття рахунків їх виборчих фондів (щодо кількості рахунків, місця їх відкриття, вимоги щодо призначення розпорядників рахунків їх виборчих фондів).

ДО ВІДОМА! Організація партії рішенням її керівного органу може призначити: не більше двох розпорядників накопичувального рахунку виборчого фонду організації партії – з числа кандидатів у депутати, включених до її виборчого списку, або уповноважених осіб у єдиному багатомандатному виборчому окрузі та по одному розпоряднику кожного поточного рахунку виборчого фонду організації партії – з числа уповноважених осіб організації партії у територіальному виборчому окрузі. Кандидат може бути розпорядником поточного рахунку власного виборчого фонду або призначити не більше одного розпорядника поточного рахунку власного виборчого фонду з числа своїх довірених осіб.

¹⁹ Рекомендації щодо контролю за надходженням, обліком та використанням коштів виборчих фондів місцевих організацій політичних партій, кандидатів у депутати, кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови, затверджені Постановою ЦВК від 10.09.2020 №245.

2. Відповідність законодавству джерел формування виборчого фонду.

Дозволені джерела формування/наповнення виборчих фондів зазначені у таблиці «Джерела наповнення виборчих фондів суб'єктів виборчого процесу на місцевих виборах» підрозділу 1.2. цього Посібника.

3. Відповідність законодавству джерел надходження коштів на поточні рахунки виборчого фонду.

ДО ВІДОМА! На поточні рахунки виборчого фонду організації партії кошти можуть надходити виключно з накопичувального рахунку цього виборчого фонду.

4. Дотримання обмежень щодо розмірів внесків до виборчого фонду.

ДО ВІДОМА! Розмір добровільного внеску однієї фізичної особи до одного виборчого фонду та розмір внеску кандидата до виборчого фонду організації партії, який включений до виборчого списку кандидатів у депутати від цієї організації партії – не можуть перевищувати 10 МЗП або 50 тис. грн.

5. Повернення особі, яка здійснила добровільний внесок, з перевищенням (більше 10 МЗП) або до відповідного місцевого бюджету суми, що перевищує встановлений розмір внеску.6. Наявність випадків здійснення добровільних внесків до виборчого фонду особами, які не мають права їх здійснювати, та перерахування таких внесків фізичних осіб до відповідного місцевого бюджету.7. Цільове використання коштів виборчого фонду.

ДО ВІДОМА! Кошти виборчого фонду використовуються організаціями партій, кандидатами для фінансування своєї виборчої кампанії, в тому числі для фінансування передвиборної агітації. Можливі напрями витрат із рахунків виборчого фонду наведено у ст. 51, 53 ВКУ, що регулюють питання передвиборної агітації, а також у таблиці «Умови використання виборчих фондів в залежності від обраної форми передвиборної агітації» підрозділу 1.3. цього Посібника.

ВАЖЛИВО! *Телерадіоорганізації/ редакції друкованих ЗМІ за письмовими запитами ТВК зобов'язані надавати всю інформацію про виділення ефірного часу для проведення передвиборної агітації чи про використання друкованої площі для розміщення агітаційних матеріалів кандидатів, організацій партій, а в разі необхідності – надсилати копії відповідних угод, платіжних документів, аудіо, відеозаписи передач на відповідних носіях інформації чи відповідні публікації.*

8. Наявність договорів (угод) про придбання в установленому порядку товарів, виконання робіт, надання послуг, а також факту та часу надходження коштів з поточного рахунку виборчого фонду на рахунок контрагента за договором (угодою).

ДО ВІДОМА! Тільки на підставі угоди, що укладається між розпорядником поточного рахунку виборчого фонду кандидата, організації партії та телерадіоорганізацією/редакцією друкованого ЗМІ надається відповідно ефірний час чи публікуються агітаційні матеріали. Без укладення такої угоди та надходження коштів на рахунок телерадіоорганізації/ редакції друкованого ЗМІ надання відповідно ефірного часу чи публікація таких матеріалів забороняється.

9. Строки витрачання коштів виборчого фонду.

ДО ВІДОМА! Використання коштів із поточного рахунку виборчого фонду, можливе з дня відкриття такого рахунку та наявності на ньому коштів до 18:00 24 жовтня 2020 року. Якщо рахунки на оплату товарів, робіт і послуг були виставлені до зазначеного часу, їх можна оплатити до 18:00 28 жовтня 2020 року.

10. Правильність відображення в обліку надходжень до виборчого фонду та здійснення з нього витрат.

Хто ще, крім ТВК, має повноваження здійснювати вибірковий контроль?

Банк, у якому відкрито рахунок виборчого фонду, здійснює вибірковий контроль за функціонуванням виборчих фондів шляхом:

- 1) перевірки під час відкриття рахунків наявності документів, що є підставою для їх відкриття;
- 2) припинення, а також поновлення здійснення розрахункових операцій за поточними рахунками виборчих фондів;
- 3) своєчасного здійснення операцій щодо повернення невикористаних коштів.

Порядок відкриття і закриття рахунків виборчих фондів, в тому числі на місцевих виборах, затверджено Постановою НБУ від 15.07.2020 №102 (зі змінами внесеними Постановою НБУ № 127 від 31.08.2020).

ДО ВІДОМА! Ні чинне виборче законодавство, ні Рекомендації ЦВК, ні Постанови НБУ не передбачають порядку взаємодії ТВК із банками, у яких відкрито рахунки виборчих фондів організацій партій чи кандидатів, щодо здійснення вибіркового контролю за функціонуванням таких виборчих фондів – окрім передбаченого ч. 6 ст. 213 ВКУ обов'язку банку не пізніше наступного робочого дня з дня відкриття рахунку виборчого фонду повідомляти відповідну ТВК про його відкриття та реквізити.

ВАЖЛИВО! *Ще одним з етапів контролю згідно ст. 214 ВКУ є прийняття ТВК від розпорядників відповідних рахунків виборчих фондів проміжних та остаточних фінансових звітів про надходження та використання коштів виборчих фондів за формами встановленими ЦВК та здійснення їх аналізу. Для проведення такого аналізу відповідна ТВК може використовувати інформацію, отриману за зверненням від розпорядників коштів рахунків виборчих фондів, організацій партій, кандидатів і фізичних осіб, які здійснили добровільні внески до відповідного виборчого фонду. Відповідно ця інформація може використовуватися ТВК і для здійснення вибіркового контролю за функціонуванням виборчих фондів.*

2.2. Алгоритм дій ТВК під час проведення аналізу фінансових звітів

У попередньому розділі ми розглянули питання, до яких ТВК подають фінансові звіти розпорядники виборчих фондів місцевих організацій політичних партій, кандидатів у депутати, кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови. Зауважимо, що відповідні ТВК здійснюють аналіз фінансових звітів організацій політичних партій, кандидатів у депутати, кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови. У цьому розділі дамо відповіді на інші питання, що стосуються порядку здійснення аналізу відповідними ТВК.

У який спосіб ТВК здійснює аналіз фінансових звітів?

Такий аналіз ТВК здійснює щодо кожного виборчого фонду окремо. Аналіз полягає в установленні відповідності звітних даних вимогам ВКУ. Відповідна ТВК також використовує інформацію, отриману за зверненням від розпорядників коштів рахунків виборчих фондів, організацій партій, кандидатів і фізичних осіб, які здійснили добровільні внески до відповідного виборчого фонду.

Варто нагадати, що ТВК за зверненням може отримати від розпорядника рахунку виборчого фонду інформацію про отримані внески, рух коштів і залишок на рахунку та використовувати цю інформацію для здійснення аналізу звітів.

Як оформити проведений ТВК аналіз фінансових звітів?

ТВК складає:

- аналіз фінансового звіту про надходження та використання коштів виборчого фонду місцевої організації політичної партії за формою згідно з додатком 9 до постанови ЦВК № 324 від 1 жовтня 2020 року від, а також
- аналіз фінансового звіту про надходження та використання коштів виборчого фонду кандидата в депутати, кандидата на посаду сільського, селищного, міського голови за формою згідно з додатком 10 до цієї ж Постанови.

Яку інформацію відображати в аналізах фінансових звітів?

Такий документ складається з двох частин:

- основна частина аналізу;
- висновки щодо проведеного аналізу.

Основна частина аналізу містить інформацію про:

1. Аналіз даних про відкриті рахунки виборчих фондів на відповідність вимогам ВКУ щодо кількості відкритих рахунків, місця їх відкриття, призначення розпорядників коштів відповідних рахунків.

Інформація подається в таблиці із зазначенням: виду рахунку, назви банку, в якому відкрито рахунок, коду банку, номера рахунку, дати відкриття рахунку, прізвища, імені (усіх власних імен), по батькові (за наявності) розпорядника(ів) коштів виборчого фонду.

Нагадаємо, що згідно ч. 6 ст.213 ВКУ, «банк не пізніше наступного робочого дня з дня відкриття рахунку виборчого фонду повідомляє відповідну ТВК про відкриття рахунку та його реквізити». Таке повідомлення банк надсилає до ТВК за формою, затвердженою Постановою ЦВК №245 від 10 вересня 2020 року «Про рекомендації щодо контролю за надходженням, обліком та використанням коштів виборчих фондів місцевих організацій політичних партій, кандидатів у депутати, кандидатів на посаду сільського, селищного, міського голови». Згадана Форма йде у вигляді додатку до цих Рекомендацій (пункт 6 розділу I).

2. Аналіз виборчого фонду за джерелами його формування, дотриманням обмежень у здійсненні внесків щодо фінансування виборчої кампанії, повернення коштів фізичній особі, яка здійснила внесок, або їх перерахуванням до відповідного місцевого бюджету.

Інформація про формування виборчого фонду за кожним джерелом, повернення добровільних внесків фізичним особам і перерахування добровільних внесків до відповідного місцевого бюджету подається в таблицях. Нагадаємо, що правила формування та наповнення виборчих фондів ми розглядали у підрозділі 1.2 цього посібника.

3. Аналіз використання коштів виборчого фонду в частині дотримання ВКУ.

У таблиці подається інформація про напрями використання коштів виборчого фонду.

Звертаємо увагу, що у відповідних додатках до Постанови № 324 від 1 жовтня 2020 року ЦВК від витрати виборчих фондів кодифіковано у шість статей за напрямками використання коштів. Їх досить легко проаналізувати, адже суб'єкти звітування заповнюють звіти за цими самими напрямками.

4. Аналіз своєчасності подання фінансових звітів та відповідності їх оформлення встановленим вимогам.

Нагадуємо, що організації партії та кандидати, які утворили виборчі фонди, звітують до ТВК двічі: за п'ять днів до дня голосування подають проміжний звіт, а не пізніше сьомого дня після дня голосування – остаточний фінансовий звіт.

5. Аналіз розрахунку залишку коштів виборчого фонду, перерахування невикористаних коштів на поточний банківський рахунок організації партії, кандидату або до відповідного місцевого бюджету.

Звертаємо увагу, що у формах звітів відповідні поля таблиці містять формули розрахунку залишку, які допомагають швидко їх підрахувати.

Висновки щодо проведеного аналізу повинні містити загальну інформацію щодо відповідності звітних даних вимогам ВКУ. Водночас загальна інформація про виявлені під час проведеного

аналізу порушення має включати дані про суть порушення, а також вжиті відповідною ТВК, організацією партії, кандидатом заходи щодо їх усунення.

Аналіз фінансових звітів затверджується рішенням ТВК, яка його здійснила.

Нагадаємо, що після фактичного здійснення аналізу звітів питання про їх затвердження має бути включено до порядку денного відповідного засідання ТВК. Рішення ТВК з розглянутого питання порядку денного письмово оформляється у формі постанови згідно з вимогами пункту 9.7 та розділу 10 Порядку організації роботи та ведення діловодства виборчих комісій з виборів Президента України, народних депутатів України, місцевих виборів (Постанова ЦВК від 10 серпня 2020 року № 173).

У разі виявлення в ході аналізу фінансових звітів ознак порушення вимог законодавства ТВК зобов'язана в п'ятиденний строк із дня встановлення таких ознак письмово повідомити про це відповідні органи, уповноважені забезпечити притягнення осіб, які вчинили порушення вимог законодавства, до передбаченої законом відповідальності.

Питання відповідальності та органи, до яких звертається ТВК та підстави таких звернень, ми детально розглянули у підрозділі 1.5 цього посібника «Відповідальність за порушення правил фінансування передвиборної агітації».

Global Expertise. Local Solutions.
Sustainable Democracy.

IFES | 2011 Crystal Drive, 10th Floor | Arlington, VA 22202 | www.IFES.org